

Ka ke Duci??k Dhal K?c

(Challenging Behaviours)

Dinka

Ka ke Duci??k Dhal K?c

Miith kedhia, në ?än juëc, ka ye t? ke kek riir (në mäc), yekë k?c tiaam në aköl k?k, ku të pi?c kek piöc në cäth. Duci??k dhal k?c ka ari?r nhom kaye ka cie jäl ka yekë yekë looi ke kek dît ap?i, bi k?c ke macthok ka akuut ke ci??? yi?k badhaal-dît.

Duci?? de ari??r ku t?? ci dît ap?i në run (ke meth) kedhia abi dhiil ya lööm ke ye këdit. Ka cie lëu bi ya tî? ke ye "kë bi jää!" ka ye kë bi "jäl në thaa d?t". Duci?? cit yekëne en?? miith ku ri?nythii alëu bi r?t g?l kenë riääk pi?u në kaam gäk, "tu?c gu?p", lon ka këc takic apiath, ka bi nhom lac ya mum.

Na ye medhi??th ka raan d?t ci dît t? kenë meth në aköl juëc ye di??r në duci?k de meth, ke w?t raan nyic lon-de (ka ke miith) abi dhiil wïc. K?c ke lon de kiim, n?? yiic k?c ke ji??m, ka lëu bik kony në yök de ka dhal k?c ku dh?l bi ke meth c?k tiaam ka gum keek.

Duci?k t?? alëu bi yic na? käk:

- Ayi??i ku riääk pi?u n??ic ari??r
- lon t??
- th??r, jam w?t t?? ka thëm bi k?c k?k yi?k tëtök
- bi ka ke t??
- ci??? i?n rac en?? k?c macthok, läi t? baai ka läi k?k
- kuëm de kä? ci takic
- r?c kä?

Ci?? piath ku pi? wël e bi k?c c?k pi?c ku ka cie lon ye k?c ri??k pi?th ka ci??? j??r k?c. Ka cit miith that ka lëu, në aköl k?k bik duci?? miith c?k riric ap?i. Ti? ka pi? th??r k?c baai alëu bi (piir) miith ku ri?nythii waar cit m?n de bi yi?k gu?p tëtök. Ka ke ye t?? nyu??th në Tii Vii ka video ka lëu bik miith kor ni?p ri??k nhiim. Ka ke t?? ka c?k loi..

Ayi??i/ari??r nom (Tantrums)

Ayi??i/ari??r nom e tu?l t? ye m?th r?th y?k ke ke ci nh?im mum ku gumk? ke c?l stress. Ayi??i/ari??r ye tu?l n? th?? k?k e k? ye r?t looi, c?n k?rac, t? ciil m?th. Medhi??th ka l?u bik di??r t? ci ayi??i/ari??r b?n ke d?t ka c?e ye j?l.

Ka k?k l?u b? medhi??th kek looi bik m?th ku?ny n? ti?m de ayi??i/ari??r nom ka ye:

- r?er ken? keek, t? ke c?n di??r
- c?k nyick? lan ke y?n ye ka piath yek? keek looi d?t, ku
- d?t ka k?k ye m?th j?or c?t g?l l? t? mu? m?th, m?nh j?t (ci dhi??th) t? baai ka teer de medhi??th.

Ka riric ke duci?k ka l?u bik t? ye meth ka raanthi ka dhal keek lu?i th?n, ti?m de ka riric ke p?ir lu?i th?n ka t? b? yen pi?u l?yum n? ka piath ke p?ir ken? macthok-de ku m??th-ke. Ku?n-de n? thukulic al?u b? teem k?u. ci??? de ari??r al?u b? ye c?k riric b? meth k?c ke m?ath y?k ku ka l?u b? ci??? de macthok ri??k. T? k?c (yeken?) nyaai, m?th ku ri?nythii ka l?u bik na? ka ye keek dhal n? thukulic, ken? l?o?, t? lu?i ku n? mu??k ku b?i nhial de m?cthook ad?oc-ken.

Ye?o yen? ADHD?

M?th kor ap?i ka c?e r?er ku bik pi? n? thaa b?ar ku ka ye ka k?ck? takic looi, ku yeken? e r?t waar apiath ken? d?t. Ku na ye kek ka ririick? yek? d?t ap?i ku cik? ye j?al, ke kek ka ye t? n? w?t de k? c?l Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD). M?th n?? ADHD n? ak?l k?k ka ye ka ye pi? de ka ye l?k keek, th?l de k? loi, ci??? ken? k?c k?k ku r?er eduk, dhal.

Na ye ke ka ye k? nyu??th? t?k? ken? m?nh-du n? kaam w?r p?i ke dhetem, ke w?t de k?c nyic ye lon? abi dhiil wic:

- aye lac jot nom n? ka thi?ak ken? yeen ka t?k t?k k?k
- nom c?e t??u piny n? kaam b?ar
- "tu?c gu?p", aci? r?er duk ka bi jam pu?l, ka
- K? looi ke kuc ka b? tu?l

M?th c?t ke k?k ka l?u bik y?k de m??th ke riric, na? ka dhal keek n? thukulic ku b? keek ri?th ke ye "k?c rac". Na ye tak ke m?nh-du awic ku??ny, duk g?au ba w?t de k?c nyic lon de k?k thi??c.

Të yenë kë riric lu?i thin Duci??k

Na duci?? de m?nh-du cak t? yedi, yen alëu bi dhiil nyic m?n ke ka cie bi lu?i kërac ka ba waan. Miith abi dhiil nyic m?n ke medhi??th-ken ka lëu bi keek ku?ny të ye keek ka ke t?k t?k-den jui??r thin.

Them ku ba yök ye ka cit ?ö kek ye ka dit ririic ku loi kë bi yin keek nyaai. Piöcë m?nh-du m?n ke ka ye tak ka lëu bi keek ya looi ku luel keek në dh?l ye k?c piath.

M?nh-du alëu bi ku??ny wic bi ka rir yiic baai, m??th ku thukul lëu në ti?m. Bi ka ke duci?? de ari??r lac nyaai alëu bi meth kony bi:

- Piöc në të yenë duci??-de mac thin
- Piöc të yenë riäak pi?u ku mum nom nyu??th në dh?l piath
- Bi ka ye keek looi c?k ye w?t de yenh-de ku
- Ye ka ye tu?l në ke ye keek looi gam ke ye w?t de yenh-de

Ajui??r juëc ke mu??k methka t? në wilayaai ke Australiya kedhia. Ke käk ka lëu bik k?c yi?k wël ke lëk ku ji??m bi nyiny de medhi??th nyic kek mu??k miith juakic, ku mit-den de pi?u ku ye ci??? de d??r c?k l? tue?. Ke ka ci juirkë ka lëu bik medhi??th nyu?th të yenë duci?? de miith-ken mac thin në dhöl piath. Ba wël ke lëk në ka ci juir ku ku??ny d?t t? të rëer yin thin yök, thi?c ajui??r Area Health Service t? të rëer yin thin.

Të bi ku??ny yök thin

- Akim-du
- Area Health Service t? të rëer yin thin (në th?? ke lu?i) ku ?än ke akutnom de ci??? ka raan nyic ka ke meth ku lon pial nom de ri?nythii
- K?c k?k nyic lon-den lui kenë miith ku ri?nythii cit akiim ke miith, thaik?l?jith ke miith ku k?c ke ji??m në thukuul yiic.

K?k ke ye athöre ka yök të (Mental Health and Suicide Prevention Programs Branch, (Australian Government Department of Health and Ageing) Biäk de Ajui??r Pial Nom ku Gël Nä? R?t, Maktam de Pial Gu?p ku Dhi?p de Akuma de Australiya ba telefuun 1800 066 247 yup ka ba waraga? de Fax tu??c në namba 1800 634 400. W?bthait: www.mentalhealth.gov.au

Ye athöre e juir në ka t? në athör de Maktam Pial Gu?p de Wilaya de NSW ye c?l Family Health Kit.

Na wic raan ye thok waaric ke yin c?l/ti? ajui??r ye c?l (TIS) Lon W??r Wël ci G?t ku W??r Thok në telefuun 13 14 50.

Ba awareek ci g?t në thook k?k yök c?l/ti?: (Multicultural Mental Health Australia) Pial Nom de Ci??? Kwat Ku?tic Telefuun: **(02) 9840 3333**
www.mmha.org.au

Namba de thäny de ka ye g?t e 2782

© Commonwealth of Australia

Insert your local details here

